

USKLAĐIVANJE TEHNIČKOG ZAKONODAVSTVA ZA STOČNU HRANU

HARMONIZATION OF TECHNICAL REGULATIONS FOR ANIMAL FEED

Nada Markovčić

Stručni članak
UDK: 636.085.33
Primljeno: 15. lipanj 2001.

SAŽETAK

Ako je strateško opredjeljenje razvoja gospodarstva Republike Hrvatske usmjereno poljoprivredi i turizmu, onda proizvodnja hrane, koja uključuje i proizvodnju stočne hrane, njen je nedjeljiv dio.

Proizvodnja i trgovina stočne hrane nužno podrazumijeva i popratno zakonodavstvo usklađeno zahtjevima svjetskog tržišta. Tehničko zakonodavstvo za stočnu hranu, kao vrlo specifičan i stručan dio zakonodavstva, podrazumijeva odgovarajuće "tehničke" zakone, tehničke propise, norme, kodove dobre proizvođačke prakse, kod etike u međunarodnoj trgovini, Codex norme, sustav ispitivanja i pregleda, sustav ocjenjivanja sukladnosti, sustav osiguranja kakvoće za stočnu hranu, sustav nadzora i sustav mjeriteljstva.

Usklađivanje tzv. tehničkog zakonodavstva za stočnu hranu prema zahtjevima dogovorenim od za to nadležnih europskih i međunarodnih organizacija, obveza je zemlje pri trgovanju proizvodima na odgovarajućim tržištima. Cilj tehničkog usklađivanja je, trgovina stočne hrane pod jednakim dogovorenim uvjetima u zemlji i izvan nje, sprečavanje stvaranja tehničkih zapreka slobodnoj trgovini, osiguravanje kakvoće stočne hrane i sigurnosti proizvoda, zaštita zdravlja ljudi, bilja i životinja, zaštita potrošača, prirode i okoliša.

Slobodno tržište zahtijeva transformaciju i usklađivanje proizvodnje stočne hrane zahtjevima koje postavlja Svjetska trgovinska organizacija WTO (World Trade Organization) osnovana 1. siječnja 1995. godine i koja danas pokriva više od 85% svjetske trgovine. Svjetsko tržište stočne hrane mora se uskladiti i prema popratnim sporazumima Svjetske trgovinske organizacije. Na europskom tržištu tehničko zakonodavstvo za stočnu hranu zahtijeva usklađivanje prema zahtjevima Europske unije i odgovarajućim europskim sporazumima.

Kakvo će i u kojoj će mjeri tehničko zakonodavstvo za stočnu hranu Republike Hrvatske biti usklađeno na domaćem tržištu sa svjetskim i europskim zahtjevima, ovisi o spremnosti naše vlade da koordinira, usklađuje, mijenja i prilagođuje postojeće tehničko zakonodavstvo sa

Mr. sc. Nada Markovčić, dipl. ing. Viši savjetnik, Republika Hrvatska, Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo Ulica grada Vukovara 78, Zagreb, E-mail: nada.markovcic@dznm.hr. Hrvatska – Croatia.

svjetskim i europskim zahtjevima, kolike su mogućnosti prilagodbe proizvođača stočne hrane, stručne, financijske, tehnološke i vremenske, te koliko je stočarska gospodarstvena grana, odnosno grupacija proizvođača stočne hrane organizirana u nastupu na domaćem i svjetskome tržištu.

Usklađeno tehničko zakonodavstvo u zemlji s Europom i svijetom samo je nužni prvi korak u daljnjem stalnom i kontinuiranom praćenju izrade, donošenja i kontinuiranih promjena. Istovremeno preuzimanje tehničkog zakonodavstva na nacionalnoj razini nužan je preduvjet i podloga da se iskoriste i naglase i sve komparativne prednosti naše proizvodnje stočne hrane i prirodni resursi naše zemlje u nastupu na tržištu hranom.

1. UVOD

Gospodarski razvitak Republike Hrvatske u području proizvodnje, prerade i trgovine stočnom hranom podrazumijeva proizvodnju za domaće potrebe tj. zadovoljavanje vlastitih potreba i uključivanje u europske i svjetske tijekove trgovine, dakle proizvodnju za izvoz. Trgovina stočnom hranom uključuje i uvoz stočne hrane, osobito ako je nema dovoljno, za potrebe stočne proizvodnje. Pri tome se moraju zadovoljiti i ispuniti, ali i zahtijevati svi uvjeti za ravnopravno trgovanje i uključivanje na europsko i svjetsko tržište. Republika Hrvatska morala bi međutim i iskoristiti geografske, kulturološke, povjesne i tradicijske prednosti u proizvodnji hrane za stoku.

Tehničke zapreke u trgovini stočnom hranom, kao posljedica neusklađenog tehničkog zakonodavstva za stočnu hranu, mogle bi biti ozbiljan problem proizvođačima u nastupu na tržištu, ali i državi u integracijskim procesima. Uklanjanje tehničkih zapreka u trgovini stočnom hranom na svjetskoj i europskoj razini, zahtijeva od države usklađivanje dokumenata tzv. tehničkog zakonodavstva. Usklađivanje se obavlja prema zahtjevima koje su dogovorile i postavile odgovarajuće međunarodne i europske institucije odnosno mjerodavne organizacije.

Usklađivanje tehničkog zakonodavstva za stočnu hranu prema međunarodnim zahtjevima Plasman stočne hrane na svjetsko tržište uvjetovan je zadovoljenjem sporazuma sa „Svjetskom trgovinskom organizacijom (WTO) i njenim popratnim sporazumima, Sporazuma o tehničkim zaprekama u trgovini (WTO TBT Sporazum) i Sporazuma o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera (WTO SPS Sporazum). Republika Hrvatska

primljena je u WTO kao 140. članica 30. studenog 2000. godine i time preuzela obvezu primjene oba sporazuma.

Tehničko zakonodavstvo za stočnu hranu odnosi se na tehničke zahtjeve za proizvode, procese i usluge u proizvodnji i trgovini stočne hrane na nacionalnoj razini koje mora biti usklađeno s odgovarajućim zahtjevima na međunarodnoj razini. Odnosi se na odgovarajuće nacionalne zakone i podzakonske akte (naredbe, uredbе, propise), tehničke propise, upućivanje na norme u tehničkim propisima, norme, Codex norme, mehanizme za utvrđivanje i ocjenu sukladnosti s propisanim zahtjevima, mehanizme za sustav pregleda, ispitivanja i nadzora, sustav mjeriteljstva, propisivanje odgovarajućih dokumenata koji prate proizvode u prometu, sustav označivanja proizvoda, propisivanje uporabe odgovarajućih znakova, sustav upravljanja kakvoćom i osiguravanja kakvoće (Quality Assurance and Management Programmes), sustav analize kritičnih kontrolnih točaka u proizvodnji stočne hrane HACCP (Hazard Analysis Critical Control Points), primjeni norma niza ISO 9000, niza norma ISO 14000 itd., uz uspostavljanje informativnih centara u zemlji, mjesta sažimanja i davanja svih relevantnih obavijesti potrebnih u tržišnim kretanjima stočne hrane u svijetu (Markovčić, 2000.).

Usklađivanje tehničkog zakonodavstva, usklađivanje je pravila u području sigurnosti stočne hrane, usklađivanje je pravila za zaštitu zdravlja ljudi, bilja i životinja na nacionalnoj razini s općeprihvaćenim načelima sigurnosti za hranu Codex Alimentarius (Markovčić, 2000., Understanding the Codex Alimentarius, 1999.). Codex Alimentarius je referentna točka u međunarodnoj trgovini stočnom hranom i opće pravilo o sigurnosti

hrane za Svjetsku trgovinsku organizaciju. Usklađivanje zakonodavstva pretpostavlja primjenu tzv. "Zajedničkog FAO/WHO programa normizacije za hranu" Povjerenstva Codex Alimentarius, koji je dogovoren na međunarodnoj razini između Međunarodne organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda (FAO) i Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), odnosno država punopravnih članica tih međunarodnih organizacija. Međunarodna organizacija za normizaciju (International Organization for Standardization ISO) kod donošenja strategije i politike normizacije u okviru Europskog ekonomskog povjerenstva Ujedinjenih naroda (UN/ECE) također prihvaća u području stočne hrane načela i dokumente Codex Alimentarius. Ovi se nadopunjuju međunarodnim normama tipa ISO nastalim kao rezultat rada međunarodnog tehničkog odbora ISO/TC 34 (Agricultural food products), pododbora SC10 (Animal feeding stuffs) (ISO memento 2000).

Usklađivanje tehničkog zakonodavstva na nacionalnoj razini za stočnu hranu prema međunarodnoj razini temelji se dakle na primjeni: Codex Alimentarius Zajedničkog FAO/WHO programa normi za hranu Povjerenstva Codex Alimentarius Sporazuma o tehničkim zaprekama trgovini (WTO TBT Agreement on Technical Barriers to Trade) Sporazuma o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera (WTO SPS Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures), koje uključuje primjenu međunarodnih dokumenata Povjerenstva Codex Alimentarius za sigurnost hrane, Međunarodnog ureda za epizootiku za zdravlje životinja i zoonoza i Međunarodne konvencije o zaštiti bilja, tj. sigurnosti i zdravlju biljaka Pravila dobre prakse (Code of good Practice) uz uspostavu Informativnih centara (The Enquiry Points), (osnovani u DZNM-u) za WTO TBT Sporazum za WTO SPS Sporazum

Nacionalne kontaktne točke Povjerenstva Codex Alimentarius

2.1. Codex Alimentarius

Codex Alimentarius, "kodeks o hrani", "zakonik o hrani", u engleskom "The Food Code", opće je utemeljena točka sigurnosti hrane i referentna točka u međunarodnoj trgovini za proizvođače, prera-

đivače, kontrolne i nadzorne ustanove i potrošače, a obuhvaća sve dokumente nastale radom Povjerenstva Codex Alimentarius (Markovčić, 2000., Understanding the Codex Alimentarius, 1999.).

Kad se kaže Codex Alimentarius, misli se na kompilaciju svih norma za hranu (Food standards), kodova prakse (Codes of Practice), koda etike u međunarodnoj trgovini hrane (The Code of Ethics for International Trade in Food objavljenog 1980. godine) (Code of Ethics, 1979) uputa i preporuka Povjerenstva Codex Alimentarius i reakcije vlada država na te dokumente kod kreiranja svog zakonodavstva za hranu.

Primjena Codex Alimentariusu u proizvodnji i preradi hrane zastupljena je u tolikoj mjeri u svakoj zemlji, koliko je razvijena svijest i znanje konačnih korisnika hrane-potrošača. Utjecaj Codex Alimentariusu na svim kontinentima, njegov doprinos u zaštiti općeg zdravlja, "fer praksi" u trgovini hrane, nemjerljivo je. Respektirajući uvijek rastuće svjetsko tržište hranom, evidentne su prednosti opće usklađenih norma za hranu, gdje Codex Alimentarius ima vitalnu ulogu.

Sustav Codex Alimentarius predstavlja jednaku mogućnost za sve zemlje u međunarodnoj zajednici u formuliranju i usklađivanju norma za hranu i osiguravanju njihove opće upotrebe i to za :

- opće principe
- dodatke (aditive) u hrani i onečišćivače
- ostatke (rezidue) pesticida
- ostatke veterinarskih lijekova u hrani
- nutricionizam i hranu za specijalnu dietetsku upotrebu
- metode analize i uzorkovanja
- higijenu hrane
- mjerenja
- uvoz i izvoz inspekciju i potvrdbeni (certifikacijski) sustav

Rezultat Urugvajskog kruga multilateralnih sporazuma o trgovini i WTO SPS Sporazum, službeno su potvrdili Codex norme, uredbe, preporuke, upute, kao međunarodno priznata mjerila za olakšavanje međunarodne trgovine hranom.

Rezolucijom 39/248 Ujedinjenih naroda 1985. godine dane su smjernice vladama u provođenju politike zaštite potrošača i zaštite zdravlja potrošača, primjenom Codex Alimentarius o hrani.

2.1.1. Povjerenstvo Codex Alimentarius (Codex Alimentarius Commission)

Povjerenstvo Codex Alimentarius zajedničko je tijelo međunarodnih organizacija, FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) i Svjetske zdravstvene organizacije WHO (World Health Organization). Povjerenstvo Codex Alimentarius zaduženo je za Zajednički FAO/WHO program norma za hranu (Joint FAO/WHO Food Standards Programme). Cilj rada Povjerenstva Codex Alimentarius je :

- Zaštita zdravlja potrošača
- Osiguranje svjetske pozornosti u području kakvoće i sigurnosti hrane
- Osiguranje poštene prakse u trgovini hranom

Članstvo je otvoreno za sve zemlje članice FAO i WHO organizacija. Svaka zemlja punopravna članica Povjerenstva Codex Alimentarius, Codexova načela i rezultate rada koristi u izradi "horizontalnog" i "vertikalnog" nacionalnog zakonodavstva po principu usklađivanja, prihvaćanjem principa i rezultata rada međunarodnih organizacija za normizaciju, sustava ocjenjivanja sukladnosti i sustava mjeriteljstva. Povjerenstvo Codex Alimentarius osnovano je 1961./62. godine. Sjedište Povjerenstva Codex Alimentarius je u Rimu. Rad i djelovanje, prava i obveze Povjerenstva i njegovih članica definirani su od članica prihvaćenim Statutom i Poslovníkom, koji se kroz rad pojedinih tijela Codexa mijenja i nadopunjava od jednog do drugog zasjedanja i prihvaća na Općem zasjedanju Povjerenstva. Opće zasjedanje se redovno održava svake dvije godine.

Na snazi je 11. izdanje Priručnika kojim se utvrđuju pravila i postupci rada prema reviziji iz 1999. godine (Procedural Manual, Eleventh edition, Rome, 2000). Uključuje Statut Povjerenstva Codex Alimentarius, Poslovník, postupke za izradbu Codex norma i odgovarajućih dokumenata, opća

načela Codex Alimentarius, upute za postupak prihvaćanja Codex norma, definicije, upute za rad Codex odbora itd.

Povjerenstvo Codex Alimentarius djeluje kroz

- 31 Codex odbor
- 167 zemalja punopravnih članica (popis članica u Procedural Manual)

Republika Hrvatska punopravna je članica u Povjerenstvu od 1994. godine i time prihvaća pravila rada i djelovanja utvrđena Statutom i Poslovníkom Povjerenstva Codex Alimentarius.

2.1.2. Tijela Povjerenstva Codex Alimentarius

Povjerenstvo Codex Alimentarius, kao međunarodno tijelo, odnosno njegov 31 odbor, nadležno je i odgovorno za donošenje tzv. Codex norma. To su međunarodni dokumenti za hranu, u čijem nastajanju i prihvaćanju može zemlja punopravna članica sudjelovati preko svojih delegata glasovanjem s jednim glasom. Temeljem donesenih i većinom glasova prihvaćenih međunarodnih Codex Alimentarius norma za hranu, pravila dobre prakse, pravila etike, postupaka, uputa i preporuka, vlade zemalja punopravnih članica, prihvaćanjem tih dokumenata izrađuju i donose odgovarajuće nacionalne dokumente za područje hrane.

Regionalni interesi država članica u donošenju dokumenata u području hrane izražavaju se kroz rad Regionalnih koordinacijskih odbora Povjerenstva Codex Alimentarius za Europu, Sjevernu Ameriku i Jugo-zapadni Pacifik, Latinsku Ameriku i Karibe, Afriku, Bliski Istok i Aziju.

Koordinacijski odbor za Europu, najznačajniji je za rad na nacionalnoj razini u zemljama Europe. Objedinjuje i uključuje 40 država u Europi članica Povjerenstva Codex Alimentarius. Teme zasjedanja su regionalnog karaktera po pitanjima zakonodavstva za hranu, pitanjima vezanim za sigurnost i zaštitu potrošača, sustava osiguranja kakvoće hrane, organizacije Nacionalnih Povjerenstava Codex Alimentarius u zemljama regije, izmjena iskustava između zemalja članica Povjerenstva, kao i značaja i uloge Nacionalnih Kontaktnih točaka u zemljama Europe.

U okviru Europskog Ekonomskog Povjerenstva Ujedinjenih naroda u Ženevi djeluje Zajednička UN /ECE/ Codex Alimentarius skupina stručnjaka za normizaciju u području hrane u sastavu Povjerenstva za trgovinu, industriju i razvoj poduzetništva.

Na međunarodnoj razini ustrojena je pod oznakom CX/AF Hranjenje stoke (Animal feeding), ad hoc međuvladina skupina Povjerenstva Codex Alimentarius za stočnu hranu, koja okuplja predstavnike zemalja punopravnih članica Povjerenstva Codex Alimentarius. Do sada su održana dva zasjedanja 2000. i 2001. godine. Nažalost, unatoč pokušaju formiranja hrvatske delegacije na zasjedanjima i informiranja o izuzetno značajnim pitanjima koja se raspravljaju i dokumentima koji se predlažu za stočnu hranu na međunarodnoj razini, Republika Hrvatska nije imala niti jednog predstavnika na oba zasjedanja. Zemlja domaćin zasjedanja je Kraljevina Danska, a mjesto Copenhagen. Prisustvo predstavnika Republike Hrvatske i praćenje rada ovog tijela, trebalo bi se pripremiti u sklopu osnivanja Nacionalnog Codex odbora za stočnu hranu u slijedećem razdoblju.

Dokumenti Codex Alimentarius, Codex norme koji su značajni za područje stočne hrane odnose se na opća načela, dodatke u hrani i onečišćivače, ostatke pesticida, ostatke veterinarskih lijekova u hrani, higijenu (zdravstvenu ispravnost) hrane, metode analize i uzorkovanja, nadzor nad uvozom i izvozom hrane, potvrdbene (certifikacijske) sustave, označivanje hrane, stočnu hranu, biotehnoški dobivenu hranu, ulja i masti, ribe i riblje proizvode, mlijeko i mliječne proizvode, higijenu mesa, bjelančevine povrća, žitarice, mahunarke i leguminoze (Joint FAO/WHO Food Standards Programme).

2.1.3. Nacionalno povjerenstvo Codex Alimentarius (National Codex Alimentarius Commission)

Nacionalno Povjerenstvo Codex Alimentarius je međuresorsko vladino tijelo zemlje punopravne članice Povjerenstva Codex Alimentarius. Zaduženo je za koordinaciju, usaglašavanje aktivnosti i politiku usklađivanja resorskih nadležnosti te svih drugih aktivnosti u zemlji u području hrane na osnovi suradnje s Povjerenstvom Codex Alimen-

tarius i djelovanja pojedinih nacionalnih odbora Codex Alimentarius.

Nacionalno Povjerenstvo koordinira rad više nadležnih ministarstava i tijela državne uprave u zemlji, koji imaju direktan interes i zakonodavni utjecaj na proizvodnju, plasman, trgovinu, sustav kontrole hrane, sa ciljem utvrđivanja zajedničkih prijedloga Vladi, kao i dogovorno utvrđenih stavova delegata za glasovanje na dokumente na međunarodnoj razini u sklopu delegacija.

Cilj rada i djelovanja Nacionalnog Povjerenstva Codex Alimentarius je usklađivanje zakonodavstva u području hrane, koje uključuje i stočnu hranu i osiguravanje sigurnosti hrane u pojedinoj zemlji. Uključuje predstavnike tijela državne uprave, gospodarstva, znanosti, trgovine, udruge potrošača, kao i predsjednike pojedinih Nacionalnih Codex odbora. U Nacionalno Povjerenstvo Codex Alimentarius imenuju se najkompetentniji predstavnici nadležnih tijela državne uprave, koji koordinirajući aktivnosti iz nadležnosti različitih tijela državne uprave i pojedinih nacionalnih Odbora, pripremaju prijedloge i odluke za Vladu, kao i stavove o pojedinim pitanjima kao podloge za glasovanje delegata i delegacija na međunarodnoj razini, kao i davanje prijedloga i mišljenja na pojedina pitanja iz Codex dokumenata, imenuju delegate za pojedina zasjedanja i vode politiku kontinuiteta u suradnji s nadležnim međunarodnim tijelima. Republika Hrvatska nema osnovano Nacionalno Povjerenstvo Codex Alimentarius.

2.1.4. Nacionalna kontaktna točka povjerenstva Codex Alimentarius

(National Codex Contact Point Codex Alimentarius Commission)

Kontaktna točka Povjerenstva Codex Alimentarius je središnje mjesto koordinacije svih Codex aktivnosti jedne zemlje, članice Povjerenstva Codex Alimentarius i mjesto koordinacije rada i most prema međunarodnoj razini i Codex tajništvu s jedne strane i nacionalne razine i njenih aktivnosti s druge strane. To je središnje mjesto primanja, registriranja i pohrane svih Codex dokumenata (norma, koda prakse, preporuka, uputa), raznih publikacija i informacija, distribucije dokumenata, mjesto registriranja i upućivanja delegata na

zasjedanja Codex Odbora, mjesto slanja svih komentara na radne dokumente Codexa, mjesto drugih vidova komunikacija, organiziranja potrebnog obrazovanja, kao i pokretanja aktivnosti vezanih za djelatnost Povjerenstva Codex Alimentarius i prijenosa svih tih aktivnosti s međunarodne na nacionalnu razinu i obrnuto. Kontaktna točka Povjerenstva Codex Alimentarius u svakoj zemlji je promotor Codex aktivnosti u svojoj zemlji, mjesto povezivanja proizvođača, prerađivača i industrije hrane, potrošača, trgovine i svih ostalih učesnika u području proizvodnje i potrošnje hrane, u cilju osiguranja balansa između politike vlade i tehničkih spoznaja u Codexovom radu. Rad Kontaktne točke tijesno mora biti povezano sa radom Nacionalnih Codex Odbora za određena stručna područja i s Nacionalnim Povjerenstvom Codex Alimentarius. Cilj svih aktivnosti je organizacija i koordinacija rada na izradi nacionalnog zakonodavstva u području hrane na osnovi međunarodnih dokumenata. Djelovanje i organizacija Nacionalne kontaktne točke u svakoj zemlji članici Povjerenstva Codex Alimentarius u velikoj mjeri ovisi o nacionalnoj legislativi, načinu organizacije i strukturi vlade zemlje i postojećoj praksi u području hrane. Nakon primanja Republike Hrvatske u punopravno članstvo FAO-a i WHO-a, osnivanjem Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo (DZNM) i preuzimanjem Zakona o standardizaciji (NN 53/91.), na osnovi dogovora s Ministarstvom poljoprivrede i šumarstva uslijedilo je primanje Republike Hrvatske u punopravno članstvo Povjerenstva Codex Alimentarius 28. travnja 1994. godine. DZNM je imenovan nacionalnom kontaktnom točkom Povjerenstva Codex Alimentarius.

3. USKLAĐIVANJE TEHNIČKOG ZAKONODAVSTVA ZA STOČNU HRANU PREMA EUROPSKIM ZAHTJEVIMA

Kao što je plasman stočne hrane na svjetsko tržište uvjetovan usklađivanjem nacionalnog tehničkog zakonodavstva zahtjevima koji proističu iz WTO sporazumima, tako prisustvo stočne hrane na europskom tržištu zahtjeva usklađivanje tehničkog zakonodavstva zahtjevima Europske unije. Unatoč nastojanjima za globalizacijom tržišta i općim

usklađivanjem tehničkog zakonodavstva svjetske i europske razine, ono još nije u potpunosti postignuto. Ovisno o interesima proizvođača stočne hrane i izbora tržišta, plasman proizvoda ovisiti će o prilagodbi tehničkog zakonodavstva za stočnu hranu odabranome tržištu.

Nacrtni ugovora o osnivanju Europske unije (EU) sastavljen je 14. veljače 1984. godine. Europska Unija osnovana je 1. studenog 1993. godine ugovorom iz Maastrichta. Odlukom o suradnji 1994. godine između 12 zemalja članica Europske unije (European Community) i 6 zemalja članica EFTA-e (European Economical Area), nastaje Europski ekonomski prostor EEA (European Economical Area). Cilj tih integracijskih procesa na europskome prostoru bio je slobodno kretanje roba, osoba, usluga i kapitala, ujednačavanje pravila o tržišnoj utakmici i državnoj pomoći, bliska suradnja na područjima zaštite okoliša, istraživanja i razvoja te obrazovanja. Republika Hrvatska nastoji se uključiti u Europsku uniju kao punopravna članica, ali se za taj proces pridruživanja predviđa razdoblje do deset godina prilagodbe.

Nastalo zajedničko europsko tržište podrazumijeva i usklađivanje zakonodavstva i tehničkih aktivnosti država članica EU-a, kao i onih koji žele trgovati na tome prostoru i odnosi se na normizaciju, sustav kakvoće, ocjenjivanje sukladnosti, mjeriteljstvo, sustav kontrole (pregleda), sustav nadzora u području stočne hrane.

Europska unija kao članica Svjetske trgovinske organizacije (WTO) prihvatila je načela i obveze koje proističu iz Codex Alimentarius-a za hranu kao i WTO TBT i WTO SPS sporazume.

Primjena dokumenata "Novoga pristupa tehničkom usklađivanju i normama" (New Approach to Technical Harmonization and Standards), donesenog Rezolucijom vijeća 7. svibnja 1985. godine (85/C 136/01) i objavljenog u Službenome glasniku Europske unije 4. lipnja 1985. godine, Bijele knjige priprema pridruženih država srednje i istočne Europe za integraciju u unutrašnje tržište Unije (White Paper Preparation of Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration in to the Internal Market of the Union), (COM (95) 165 final) objavljene 3. svibnja 1995. godine, Dodatka bijele knjige - politika zaštite potrošača (Consumer protection policy), Dodatka - okoliš (Environment), Dodatka - Slobodno kretanje i sigurnost proizvoda

(White Paper, Anex, Free Movement and Safety of Products) (COM (95) 163 final/2) objavljenih u Bruxellesu 10. svibnja 1995. godine, stvorila je državama temelj za pristup usklađivanju tehničkog zakonodavstva na europskoj razini.

Na europskoj razini djeluje Europsko povjerenstvo za normizaciju (CEN), u kojem je Republika Hrvatska pridruženi član. To znači da može pratiti rad određenog tehničkog odbora, ali ne može glasovati. Usklađivanje s radom Međunarodne organizacije za normizaciju ISO u donošenju usklađenih normi i u području hrane postigao se Bečkim i Drezdanskim sporazumima sve sa ciljem globalizacije tržišta. Ipak na europskoj razini donose se europske norme tipa EN kao rezultat rada europskih tehničkih odbora.

Povjerenstvo Europske Unije (Commission of the European Community) objavilo je 2. siječnja 2000. godine u Bruxellesu "Bijelu knjigu o sigurnosti hrane (White Paper on Food Safety (COM (1999) 719 final) slijednik "Zelene knjige Zakona o hrani" (COM (97) 176 final). Naglašena je potreba ugradbe, veće koordinacije i sažimanja svih preporučenih mjera u bijeloj knjizi s ciljem dosezanja najveće moguće razine zaštite zdravlja. U dodatku bijele knjige o sigurnosti hrane donesen je plan djelovanja u odnosu na sigurnost hrane (Action Plan on Food Safety), koji obuhvaća 84 mjere, s predviđenim vremenskim planom prihvaćanja od Povjerenstva i Parlamenta unije a odnosi se na promjenu ili dopunu smjernica Europske unije u području hrane (7 mjera povezanih sa stočnom hranom, 2 mjere iz područja zoonoza, 3 mjere iz područja zdravlja životinja, 4 iz područja higijene, 1 iz područja onečišćivača, 8 iz područja dodataka, 3 mjere koje se odnose na tvari u doticaju s hranom, 3 mjere koje se odnose na genetički modificirane organizme, 2 mjere koje se odnose na ozračenu hranu, 10 mjera iz područja dijetne prehrane, 3 mjere iz područja označivanja hrane, 6 iz područja pesticida, 1 iz područja nutricionizma, 4 iz područja sjemena, 4 potporne mjere, 3 mjere koje se odnose na politiku prema trećim zemljama i koje se odnose na međunarodne odnose.

Povjerenstvo Europske unije predviđa osnivanje nezavisnog europskoga tijela za hranu (European Food Authority) 2001. godine, s odgovornošću za analizu rizika i razmjenu

informacija o pitanjima sigurnosti hrane među zemljama članicama i o usklađenosti sa zahtjevima WTO-a.

4. USKLAĐIVANJE TEHNIČKOG ZAKONODAVSTVA ZA STOČNU HRANU NA NACIONALNOJ RAZINI

Cjelovito usklađivanje tehničkog zakonodavstva za stočnu hranu na nacionalnoj razini, podrazumijeva usklađivanje prema višim razinama, kao i unutar zemlje, u odnosu na raspršene i nekoordinirane nadležnosti organa uprave. Usaglašavanje i usklađivanje nacionalnih tehničkih aktivnosti u području hrane, koja bi morala uključiti i stočnu hranu, aktivnosti normizacije, sustava upravljanja i osiguranja kakvoće, sustava ocjenjivanja sukladnosti s propisanim zahtjevima, sustava mjeriteljstva, sustava pregleda, sustava nadzora, označivanje, pakiranje, skladištenje, prijevoz, na osnovi međunarodnih i europskih zahtjeva, zahtjevan je, vrlo stručan, kontinuiran i nezaobilazan put u integracijskim procesima Republike Hrvatske. Morao bi biti koordiniran na najvišoj državnoj razini, uz jasnu gospodarstvenu orijentaciju.

Tehničko zakonodavstvo i njegovo nacionalno usklađivanje za stočnu hranu danas je u djelokrugu više tijela državne uprave i rješava se različitim zakonima i brojnim podzakonskim aktima (pravilnicima, uredbama, naredbom itd.), nedovoljno je koordinirano i neusklađeno. Provedba tih akata u praksi dovodi do nepotrebnih preklapanja ovlasti i otežavajuća je okolnost i za proizvođače i za potrošače. Različiti su pristupi, utvrđivanja temeljnih zahtjeva za hranu, osiguravanja sustava kakvoće, sustava ocjenjivanja sukladnosti, pregleda, nadzora, postupcima utvrđivanja sukladnosti u području hrane (Markovčić, 2000.)

Donošenje zakona o hrani (Food Law) i odgovarajućih podzakonskih akata potrebnih za njegovo provođenje, uz učinkovito usklađene, koordinirane i organizirane nacionalne aktivnosti, iz djelokruga rada Nacionalnoga povjerenstva Codex Alimentarius, Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo tj. nacionalne normirne organizacije, ustanova za ovlašćivanje i potvrđivanje, aktivnosti

mjeriteljstva, aktivnosti pregleda i nadzora na nacionalnoj razini, omogućit će ravnopravno uključivanje svih sudionika u lancu proizvodnje hrane u tijekove trgovine na domaćemu i vanjskomu tržištu. Republika Hrvatska još nema zakon o hrani koji bi cjelovito zakonodavno uređio područje hrane, ali je u postupku izradbe i donošenja u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i šumarstva. Osnovano je Povjerenstvo za izradu prijedloga zakona o hrani. Pitanje je samo u kojoj mjeri će budući zakon o hrani moći na državnoj razini, odnosno na razini tijela i institucija državne uprave u cijelosti zakonodavno riješiti područje hrane i pomiriti sadašnje djelatnosti različitih ministarstava i tijela državne uprave i njihovu koordinaciju ili će rezultat biti kompromis. Država zakonom o hrani, koji bi trebao uključiti i stočnu hranu i njegovom primjenom postiže usklađene mehanizme zaštite života i zdravlja svojih građana, životinja i biljaka, zaštićuje prirodu i okoliš, štiti interese svojih potrošača, kao i cjelovit interes zemlje i njenih prirodnih izvora u nastupu na svjetskome i europskome tržištu.

Područje stočne hrane u Republici Hrvatskoj, koje je relativno uređenije u tehničkome smislu u odnosu na odgovarajuće međunarodne i europske dokumente, može pokazati nedovoljnu koordinaciju i preklapanja nadležnosti. Pravilnik o kakvoći stočne hrane (15/89., 54/90.) preuzet je u DZNM temeljem preuzetog Zakona o standardizaciji (NN 53/91.). Novi pravilnik o kakvoći stočne hrane pripremljen je u DZNM-u u postupku tehničkog usklađivanja u Tehničkome pododboru TO 34/ PO 9 Stočna hrana osnovanom 1995-02-24. Pravilnik je donesen kao podzakonski akt Zakona o stočarstvu (NN 70/97., NN 36/98. čl. 36. stavak 5.) i Zakona o veterinarstvu (NN 70/97., čl. 24. stavak 4.), (NN 26/98.; Pravilnik o izmjeni pravilnika o kakvoći stočne hrane NN 120/98., NN 55/99.) u djelokrugu Ministarstva poljoprivrede i šumarstva i uz suglasnost ravnatelja DZNM-a.

Nadzor nad provedbom zakona i pravilnika u djelokrugu je veterinarske inspekcije u sklopu Ministarstva poljoprivrede i šumarstva, ali i stočarske inspekcije koja djeluje u okviru Državnog inspektorata. Nadzor obavlja i inspekcija za nadzor nad kakvoćom proizvoda i usluga na unutrašnjem tržištu koja djeluje u Državnome inspektoratu na osnovi Zakona o državnome inspektoratu (NN 76/99.). U istome državnome tijelu obavlja se i nadzor nad kakvoćom pri uvozu i izvozu u podružnicama u

Zagrebu, Splitu, Rijeci, Osijeku, Varaždinu i Umagu. Nadzor u području prometa robe obavlja se na osnovi Zakona o trgovini (NN 53/91., NN 26/93., NN 11/96., NN 75/99.) koji je u djelokrugu Ministarstva gospodarstva.

Prema Zakonu o stočarstvu (NN 70/97., NN 36/98., čl. 36 stavak 3.) donesen je Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati laboratoriji za ispitivanje kakvoće stočne hrane (NN 120/ 98.) prema kojemu Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva ovlašćuje laboratorije. Temeljem Zakona o normizaciji (NN 55/96.) i hrvatskih normi općih kriterija za rad ispitnih laboratorija obavljaju se u DZNM-u ovlašćivanja laboratorija. Od ovlaštenih i referentnih laboratorija za ispitivanje kakvoće stočne hrane, niti jedan u potpunosti nije zadovoljio uvjete iz hrvatskih norma niza HRN EN 45000. Zahtjevi su se morali ispuniti do kraja 2000. godine.

Prema Zakonu o zdravstvenoj ispravnosti i zdravstvenomu nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe (NN 60/92. i "Izmjenama i dopunama Zakona" NN 26/93. NN 29/94. NN 55/96.) i Zakonu o zdravstvenoj ispravnosti i zdravstvenomu nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe, pročišćeni tekst (NN 1/97.) doneseno je 19 provedbenih propisa za hranu, a nadzor je temeljem zakona i podzakonskih akata u djelokrugu sanitarne inspekcije koja djeluje unutar Ministarstva zdravstva.

Proizvođači stočne hrane, ali i korisnici u stočarstvu, teško se mogu u postojećim uvjetima tehničkog zakonodavstva snaći u normativnim aktima i dokumentima koje stočna hrana mora imati na tržištu. Razlog je tome upravo zbog nedovoljno koordiniranog "zakonodavnog usklađivanja sa Europom i svijetom" na državnoj razini, kao i različitim pogledima i pristupima tehničkom usklađivanju. Proizvođači su istodobno izloženi nizu pregleda i nadzoru različitih ovlaštenih tijela, često na osnovi istih dokumenata i tehničkih zahtjeva, što svakako nije doprinos snižavanju konačne cijene proizvoda u tržišnoj utakmici.

Nužno bi bilo izvršiti detaljnu analizu postojećeg zakonodavstva za stočnu hranu u Republici Hrvatskoj kao i ocjenu njezine usklađenosti s međunarodnim zahtjevima Povjerenstva Codex Alimentarius, WTO TBT i WTO SPS sporazumima, kao i u odnosu na europske zahtjeve, ocijeniti različitosti i prioritete i to prije donošenja konačnog prijedloga zakona o hrani na nacionalnoj razini.

4.1. Usklađivanje tehničkog zakonodavstva u DZNM-u

Prema djelokrugu rada Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo (DZNM), kao tijela državne uprave zaduženog za uspostavu sustava normizacije, sustava osiguranja kakvoće i mjeriteljstva u Republici Hrvatskoj, uređeno je prema Zakonu o normizaciji (NN 55/96.)

- sustav normizacije
- temeljni zahtjevi za proizvode, procese i usluge
- sustav ocjenjivanja sukladnosti
- potrebne isprave koje moraju imati proizvodi u prometu
- donošenje propisa za provedbu Zakona
- nadzor nad njegovom primjenom

Po osnovi preuzetog Zakona o standardizaciji (NN 53/91., 26/93., 29/94., 25/96.) u području hrane preuzeto je 45 propisa o kakvoći hrane, 4 propisa o ispravama koji prate proizvod u prometu, 6 propisa o deklariranju, označavanju, obilježavanju i pakiranju proizvoda, i oko 400 preuzetih i preimenovanih hrvatskih norma s obvezatnom primjenom (uključujući duhan i duhanske proizvode). (Markovčić, 2000.)

Prema Zakonu o normizaciji (NN 55/96.), Pravilniku o načinu osnivanja i rada tehničkih odbora (NN 86/98.), tehnički odbor TO 34 Poljoprivredni i prehrambeni proizvodi donio je temeljem pregleda i preuzimanja međunarodnih normi, cca 315 hrvatskih norma s dragovoljnom primjenom u izvorniku. (DZNM, katalog 2001.).

Rad na propisima o kakvoći, odnosno pravilnicima o temeljnim zahtjevima u DZNM-u (13 prerađenih i novih propisa o kakvoći), podcrtao je sve do sada prisutne poteškoće proistekle iz nejasno određenih ovlasti i obveza drugih tijela državne uprave u pogledu izradbe propisa i potrebnoga međusobnog usklađivanja.

Sustav ocjenjivanja sukladnosti, ovlašćivanje (akreditacija) i potvrđivanje (certifikacija), u području hrane općenito i stočne hrane nije sustavno osmišljeno, nedovoljno koordiniran, uspostavlja se djelomično u DZNM-u, Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva i drugim tijelima državne uprave. Pristupi sustavu ocjenjivanja sukladnosti u području hrane različiti su i nekoordinirani. Izradba propisa, Codex

norma, kao i način primjene Codex norma u području stočne hrane, neriješeno je i treba se utvrditi i uskladiti u sklopu osnivanja, rada i djelovanja Nacionalnoga povjerenstva Codex Alimentarius i Nacionalnog Codex odbora za hranidbu stoke kojih sada nema.

U DZNM-u uređeno je prema Zakonu o mjeriteljskoj djelatnosti (NN 11/94.) Pravilniku o mjeriteljskim zahtjevima za pakovine (NN 23/97. i NN 93/97.) Zakonu o mjernim jedinicama (NN 58/93.) u cilju javne potvrde sigurnosti i točnosti mjerenja i u području stočne hrane:

- mjerni postupci
- mjerne jedinice
- mjerni etaloni
- mjeriteljski nadzor nad mjerilima i pakovinama
- umjeravanje mjerila
- davanje ovlasnica laboratorijima za umjeravanje

5. ZAKLJUČAK

Kada je strateško opredjeljenje razvoja gospodarstva zemlje turizam i poljoprivreda na osnovi prirodnih resursa, kao što je to slučaj u Republici Hrvatskoj, onda je i hrana za stoku u području stočarstva, područje od vitalnog interesa.

Proizvodnja, plasman i trgovina stočnom hranom mora uključiti cjelovito i koordinirano donošenje i usklađivanje tehničkog zakonodavstva u skladu sa zahtjevima Svjetske trgovinske organizacije, WTO TBT i WTO SPS sporazuma, kao i na osnovi Codex Alimentariususa.

Usklađeno tehničko zakonodavstvo za stočnu hranu rezultat je primjene načela rada i organizacije Povjerenstva Codex Alimentarius i prijenosa tih načela i organizacije na nacionalnu razinu. Time se osigurava zaštita života i zdravlja ljudi, životinja i biljaka, štiti priroda i okoliš, osigurava sigurnost potrošača, propisuje ocjenjivanje sukladnosti temeljnim zahtjevima i obavlja nadzor nad zadovoljavanjem propisanih zahtjeva.

Prijenos načela rada Povjerenstva Codex Alimentarius na nacionalnu razinu podrazumjeva primarno osnivanje Nacionalnog Povjerenstva Codex

Alimentarius i Nacionalnog Codex odbora za hranidbu stoke Povjerenstva Codex Alimentarius. Nacionalni Codex odbor za hranidbu stoke treba biti koordinirajuće tijelo imenovano od vlade, mjerodavno za vođenje politike usklađivanja tehničkog zakonodavstva na nacionalnoj razini i rješavanja najstručnijih pitanja iz područja tehničkog zakonodavstva za stočnu hranu u integracijskim procesima.

Industrija stočne hrane osposobljena, stručno obaviještena i ekipirana, a time i pripremljena za svjetske i europske integracije, može se upustiti u svjetsku tržišnu utakmicu na ravnopravnoj osnovi. Pri tome interesna poslovna udruživanja proizvođača stočne hrane mogu na osmisleniji i djelotvorniji način pomoći u stjecanju potrebnih znanja za tehnička usklađivanja u integracijskim procesima. Također treba iskoristiti i naglasiti komparativne prednosti koje ima proizvodnja stočne hrane u Hrvatskoj.

6. LITERATURA

1. Markovčić, N. (2000.): Tehničko usklađivanje u području hrane, Glasilo DZNM, 11-12, 2000., Zagreb.
2. Markovčić, N. (2000.): Codex Alimentarius, Glasilo DZNM, 9-10, 2000., Zagreb.
3. Understanding The Codex Alimentarius, Food and Agriculture Organization of The United Nations, World Health Organization, Rome, 1999.
4. ISO Memento 2000., str 63-64, Geneve, Switzerland.
5. Code of Ethics for International Trade in Food, CAC / RCP 20-1979.
6. Joint FAO/WHO Food Standards Programme, Codex Alimentarius Commission, Rome, Italy, Vol 1, A, 2, 2B, 3, 8, 9, 10, 12, 13.
7. Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, Katalog 2001, Zagreb.

SUMMARY

If the strategy of economic development of the Republic of Croatia is agriculture and tourism oriented then food production, including livestock feed, is its integral part.

Production and trading in livestock feed necessarily includes accompanying legislation harmonized with the requirements of the world market. Technical legislation for livestock feed as a very specific part of legislation includes relevant "technical" laws, technical regulations, norms, codes of good producers practice, ethic codes in international trade, Codex norms, the system of testing and checking, the system of consistency assessing, the system of assuring quality of livestock feed, the system of control and the system of measuring.

Harmonizing technical legislation for livestock feed according to the requirements agreed with relevant European and international organizations is the obligation of a country trading products on relevant markets. The aim of the technical harmonizing is trading in livestock feed under equal and agreed conditions in the country and abroad, preventing creation of technical barriers to free trade, securing livestock feed quality and product safety, protection of the health of people, plants and animals, the protection of consumers, nature and the environment.

Free market requires transformation and harmonizing of livestock feed requirements set by the WTO (World Trade Organization) established on January 1, 1995, today covering over 85% of the world trade. World market of livestock feed must be harmonized with the accompanying agreements of the WTO. On European market technical legislation for livestock feed requires harmonizing according to the requirements of the European Union and relevant European agreements.

How the technical legislation for livestock feed in the Republic of Croatia will be harmonized on domestic market with the world and European requirements depends on the readiness of our Government to harmonize, change and adapt the existing technical legislation with the world and European requirements. It also depends on the possibilities for adaptation of the livestock feed producers, qualified, financial, technological and time, and to what extent the livestock economic branch, -i.e. the group of livestock feed producers is organized for appearing on domestic and world market.

Technical legislation in the country harmonized with Europe and the world is only a necessary first step in further permanent and continual monitoring the production and enactment and continual changes. Concurrent acceptance of technical legislation on national level is a necessary condition and basis for making use of and stressing all comparative advantages of our livestock feed production and natural resources of our country in appearing on the food market.

TVORNICA STOČNE HRANE
KUŠIĆ PROMET

Psarjevo donje 61, 10380 Sv. Ivan Zelina, tel/fax: 01/2069-202

Vrši promet domaćih i uvoznih sirovina za proizvodnju stočne hrane: žitarica, uljnih sačmi, fosfata, ribljeg i mesnog brašna i stočnog brašna. Proizvodi potpune i dopunske krmne smjese, predmješavine (premikse), kuškovite...

K U Š K O V I T

Vitaminsko, mikro- i makro- mineralna predmješavina za pojedine vrste i kategorije životinja s učešćem u gotovoj krmnoj smjesi u količini od 5%, i iznimno za nesilice u količini od 10%. To je proizvod kojim se zadovoljavaju potrebe životinja u svim nezamjenjivim hranjivim tvarima potrebnih organizmu za pravilan rast, razvoj, proizvodnju te povećanje otpornosti.

– Ugrađuje u svoje proizvode **Alltech, INC.** pripravke.